

Toronton vuosikymmenet avarsivat maailmaa

Tellervo Lahti

Peräseinäjokelainen Aira Stark muistelee mielellään Kanadan aikojaan, niitä 43 vuotta, jotka hän vietti siellä työssä ja oman kodin haltijana. Suomeen muutama vuosi sitten palannut siirtolainen kertoo asiastaan elävästi, tämän tästä puheessa vilahtavat yhä englannin sanat that's right ja yes. Lapsena opittu murre on myös palautunut puheeseen Kanadan vuosikymmenten jälkeen. Positiivinen elämänasenne ja myönteinen suhtautuminen kanssaeläjiin näkyvät maailmaa nähneen Aira Starkin olemuksesta ja välittyvät hänen mielteistään.

Aira Majakangas syntyi vuonna 1932 Peräseinäjoen Haapaluomalla. Viljelijäperheen tytär viihtyi kotoisissa puuhissa, peltotöistä hän ajoi polkupyörällä lehmien lypsyyn. Kotitilalla oli apuna hevonen, joka vaihtui 1950-luvun lopulla traktoriin.

Suvusta oli lähdetty Amerikkaan, kuten Etelä-Pohjanmaalla oli tapana. Isän Kanadaan muuttanut täti Amanda Majakangas vieraili silloin tällöin Suomessa ja sukulaistensa luona Peräseinäjoella. Elokuussa 1959 tädin vierailun aikana Kanadan olot tulivat jälleen puheeksi. Rapakon takana eläminen kuulosti lupaavalta, ja niin isä keksi, että sinnehän Airakin voisi mennä, kun ei ole naimisissakaan ja lehtiä vain lypsää kotona. 26-vuotias Aira innostui heti asiasta. Papereiden kuntoon saaminen sujui niin, että lokakuun alussa Aira oli jo lentokoneessa.

Matka Helsingistä Tukholmaan oli Airan ensimmäinen lentokokemus. Kovasti se jännitti, lentokoneeseen astuessaan hän tuskin muisti omaa nimeäänkään. Hieman asiaa auttoi Peräseinäjoelta kotoisin oleva lentokapteeni. Sattumoisin Airan sisaren kanssa seurustellut pilotti katsoi Tukholmassa matkustajaluetteloa ja huomasi tutun sukunimen. Sisaren ulkonäön perusteella hän tunnisti Airan väkijoukosta ja tuli tervehtimään.

Tukholmassa oli osattava seuraavaan koneeseen, joka vei Kööpenhaminaan. Sieltä Aira selviytyi Kana-

dan koneeseen seuraamalla muita matkustajia. Lento vei Torontoon, jossa Manta-täti oli vastassa.

Torontossa Aira asettui asumaan aluksi tädin ystävän luo. Viikon kuluttua ryhdyttiin etsimään työpaikkaa, tädin ystävä katseli ilmoituksia Toronton ”news-paperista”. Lehdessä oli palveluspaikkailmoituksia sivukaupalla. Työpaikan tuli olla juutalainen, koska heidän tapojensa mukaan palvelijat eivät valmistaneet perheen ruokia. Ruoanlaittoa kanadalaisperheille eivät suomalaistyöt olisi heti taitaneetkaan. Paikka sovittiin puhelimesta tädin ystävän avustuksella. Englantia Aira ei vielä oikein osannut, mutta se ei haitannut. Oli hän saanut muutaman sanan perusopetusta Haapaluoman koulun opettajalta Anja Ojalalta ennen lähtöään.

Työt Toronton perheessä alkoivat heti. Työlupaan liittyvät asiat tuli hoitaa kolmen kuukauden sisällä. Perhe antoi viranomaisille kirjallisen todistuksen siitä, että Aira oli talossa töissä ”eikä kenenkään jaloissa turhan takia”.

Herra oli juutalaiseen tapaan kauppias. Asuntona heillä oli tavallinen omakotitalo, jossa petihuoneet olivat ”toisella lattialla”, samoin palvelijan kamari. Perheen ykkösauto oli ”jees, pitkä ja komia ja musta”, kuten Aira muistelee. Rouvalla oli oma menopelinsä.

Perheen kolmesta lapsesta nuorin opetti Airalle englannin sanoja, mm. ”snow” tuli tutuksi pojan koputtaessa ikkunaan lumisateen alkaessa. Vanhin lapsista oli tuolloin 16-vuotias, sikäläisittäin ajokortti-iässä.

Ruoan tarjoilut ja tiskaamiset kuuluivat Airan töihin, samoin pyykinpesu. Perheenjäsenten lakanat pestiin vuoropäivinä, muuta pyykkiä riitti joka päivälle. Rouva kokkasi itse, Aira kertoo olleensa siinä apulikkana. Erikoisuuksista on jäänyt mieleen mm, että perjantai-iltaisain ei perheessä syöty lihaa, silloin valmistettiin kalaruokaa. Airan tehtäviin kuului aterioiden ja kahvien tarjoilu. Hän oppi pian tietämään kellon soistosta mitä salissa oltiin kulloinkin vailla.

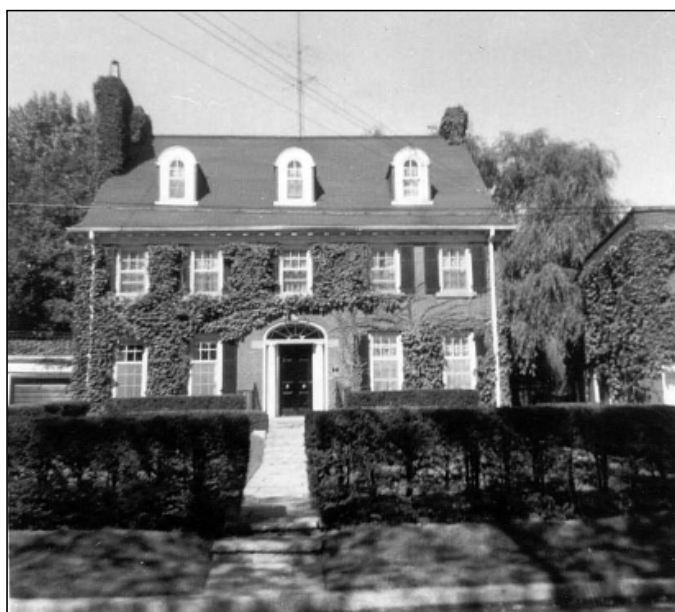
Pääsiäinen on vuoden kohokohta juutalaisperheessä. Rouva haki ennen viikon alkua varastosta astiastoja keittiöön, kaikki astiat vaihdettiin vispilöistä ruveten. Näitä serviisejä käytettiin koko viikko ja sitten ne vaihdettiin takaisin. Pääsiäisateriaalla asetettiin pöytään yksi ylimääräinen paikka hopeineen kaikkineen. Ennen syöntiä perheen nuorin avasi oven, josta uskomusten mukaan tuli mieshahmo perheen kanssa ruokailemaan, lautanen tosin oli tyhjä.

Vapaapäiviä oli yksi viikossa, sekin tosin alkoi vasta puoliltapäivin. Silloin pääsi katselemaan kaupunkia ja ympäristöä tarkemmin.

Aira työskenteli perheessä yhden talven ajan. Kesällä talonväki siirtyi kesäasuntoon, jossa ei ollut tarvetta palvelijalle.

”Hianohon taloohin”

Aira sai toisen ja pitempiaikaisen työpaikkansa Vapaan Sanan ilmoituksen perusteella. Manta-tädin kanssa käytiin Mrs. Meltzerin puheilla varakkaiden kaupunginosassa Toronton Rosedalen alueella. Rouva tuli aamupäivälle sovittuun ”mitinkiin” punainen aamutakki yllään. Hän ei kysynyt edes työtodistuksia, näki varmaan, ettei tuo työhön pyrkijä mikään roisto ole.

Meltzerin kartano Torontosa oli Airan työ- ja asuinpaikka seitsemän vuoden ajan.

Meltzerin talonväki oli varakkaita vaatetehtaan omistajia ja kauppiaita. Myös tämä perhe oli uskonnoltaan juutalaisia, mutta perinteet heillä eivät olleet niin vahvoja kuin aikaisemmassa perheessä. David ja Elise Meltzerin perheessä oli yksi lapsi, joka oli 9-vuotias Airan taloon tullessa. Peter oli ”pilalle passattu”, talon Lempi-kokki häntä oli passannut enemmän kuin vanhemmat. Tyypillistä oli, että pojalla oli aina kouluun lähdeittäessä jotain kateissa, mistä seurasivat kovat etsinnät. Peterin syntymäpäivänä toukokuun 17. oli aina ”maharottomat juhulat”, joihin oli kutsuttu koko Toronton nuori väki.

Päärakennus oli kolmikerroksinen kartano. Ylimmässä kerroksessa eli Airan sanojen mukaan ”kolmannella lattialla” oli palvelusväen huoneet ja perhe asui muita kerroksia. Peterillä oli oma vapaa-ajanviettoliansa pohjakerroksessa kirjoineen ja äänilevyineen.

Talon kokki Lempi oli Suomesta, hän oli sen suomenkielisen työpaikkailmoituksenkin lehteen laatinut. Miespalvelija Viljo oli myös suomalaisperäinen, Turusta. Hän oli työskennellyt laivassa ja osasi tarjoilla hienommissakin juhlissa ja ”koktailpartyissa”. Myös sisäkön tehtävään palkattu Aira hoiti tarjoilua, toisinaan yhdessä Viljon kanssa.

Sisäkön työssä

Työvuoro alkoi aamulla kello 7.30, jolloin valmistettiin ja tarjoiltiin Peterin aamiaisen. Miespalvelija Viljo hoiti pojan koulukyydit ja toimi myös talon rouvan ajurina. Nämä matkat suuntautuivat usein Toronton antiikkikauppoihin, joista rouva tapasi ostaa kalliilla hinnalla lisää sitä romua, jota talossa muutenkin piisasi, kuten Aira suorasukaisesti asian ilmaisee.

Aamupäivällä vietiin aamiaistarjotin TV-huoneeseen, josta herra ja rouva noutivat aamupalansa omaa tahtiaan. Tarjottimen kanssa sai kulkea isoja portaita, silloin ei tarvinnut käyttää palvelusväen rappuja. Päivittäisiin tehtäviin kuuluivat ruoanvalmistukset ja tarjoilut, siivoukset sekä aamuisin tomujen pyyhkimiset. Viljo siivosi alakerran ja Aira ”toisella lattialla” olevan tilan.

Isäntä tapasi mennä tehtaalle iltapäivällä kahden tienoissa ja palasi kotiin kuuden maissa. Illallinen tarjoiltiin aina seitsemältä.

Hienossa talossa oli hienot tavat, ruokapöydässä käytettiin mm. fingerpooleja eli sormikippoja. Palve-

lijoilla oli erikseen aamupäiväasu ja iltapäiväasu. Kylässä kävi paljon silmäätekeviä, oli illallisia ja cocktailkutsuja, joskus samana päivänä kahdetkin. Kesällä oli paljon puutarhajuhlia.

Talossa ei ollut vielä tiskikonetta, vaikka ei se rahasta kiinni ollut. Rouva kun ei itse tiskannut, niin hän ei varmaan nähnyt tarpeelliseksi koneen hankintaa, piikoja kun oli pitkät jonot. Kerran viikossa oli hopeankiillotuspäivä. Pyykkipäivänä Lempi pesi pyykin koneella ja Aira hoiti silityksen.

Kesällä Peter lähetettiin New Yorkin lähistölle ”jonhonkin kalliiseen paikkaan” kesää viettämään. Perheen sukulaiset vierailivat usein talossa. Rouvan Montrealissa asuva äiti tuli kylään kahdeksi viikoksi Peterin syntymäpäivän aikoihin ja yhtä pitkäksi ajaksi helmikuussa rouvan syntymäpäiville. Kolmannen kerran hän tapasi viettää pari viikkoa perheessä oman syntymäpäivänsä merkeissä lokakuussa. Palvelusväkeä muistettiin joululahjoin, perheen tehtaan tuotantoa olevin yöpaidoin ja aamutakein. Joululahjat jaettiin jouluamuna. Palvelusväen syntymäpäiviä ei sen kummemmin vietetty, toivotettiin vain Happy Birthday!

Vapaa-ajan shoppailua

Meltzerin palvelusväellä oli vapaata joka toinen sunnuntai ja kello 12:sta lähtien yhtenä päivänä viikossa.

”Kun se puoli päivää valakes, niin sai lähtiä, silloin mentihin kaupungille suurihin tavarataloohin, juotihin kahvia ja ostettiin jotain pientä”, muistelee Aira. Shoppailemassa käytiin mm. Simpsons, Eatons ja Bay –tavarataloissa. Maanalainen juna oli aluksi aikamoinen ihmeellisyys. Etelä-pohjoissuunnassa oppi kulkemaankin, mutta kun tuli vielä itä- ja länsisuunnat, niin siinähan sitä oli opettelemista. Alkuaikoina monet menivätkin väärästä ovesta ja myöhästivät töistä. Maanlaisella Airakin kulki Torontossa, matka sujui kun tiesi missä jäädä pois. Siitä pääsi sitten ”bassiin” ja kotiovelle.

Puutarhuri tuli taloon

Meltzerin puutarhaa hoiti suomalaissyntyinen Klaus. Ensitapaaminen sattui muutaman viikon kuluttua Airan taloon tultua, kun Klaus tuli tarkastamaan puutarhan tilannetta talven jäljiltä. Puutarhuri tuli keittiöön

Vas. David Meltzer, Aira tarjoilee.

kahville ja Aira huomasi Lempin puhuvan tälle suomea. ”That’s right”, sanoo Aira minulle, ”silloin me rookasimme”. Rakkautta ensi silmäyksellä se ei ollut, mutta tästä forssalaissyntyisestä Klaus Starkista tuli myöhemmin Airan aviopuoliso.

Aira työskenteli Meltzerin perheessä kaikkiaan seitsemän vuotta. Kokki-Lempin jäätyä pois työelämästä Aira muutti paikkaa. Viiden vuoden kuluttua hän palasi taloon, kun sinne oli palkattu taas suomalainen kokki.

Klaus-puoliso toimi Bracebridgessä erään hotellin puutarhurina. Hän oli myös talvisin hotellin palveluksessa. Jäätyään pois työpaikastaan Aira muutti Klausin kanssa tämän rakentamaan taloon, joka sijaitsi 120 mailia Torontosta pohjoiseen.

Siellä joen rannalla omassa talossa oli hyvä olla. Aira asui siinä kaikkiaan 27 vuotta. Airan pestessä siellä pyykkiä ensimmäisen kerran Klaus ripusti pienen narun verannalle. Aira oli todella ylpeä siitä narusta, se oli hänen oma pyykkinarunsa.

Klaus Stark menehtyi tapaninpäivänä vuonna 1981 sydänkohtaukseen. Hänen toivomuksestaan tuhka siirrettiin Peräseinäjoen hautausmaahan. Klausilla oli ollut aavistus, että Aira muuttaa vielä takaisin synnyinseudulleen. Ja näin kävi.

Aira Stark Peräseinäjoen siirtolaisjuhlassa, Tellervo Lahti haastattelemassa.

Paluu juurille

Airan uusi puoliso oli puolalaissyntyinen Klem, jonka kanssa vietettiin eläkeläisaikaa. Klemin kuoleman jälkeen Aira alkoi miettiä paluuta Suomeen. Hän oli vierailut jonkun kerran Suomessa ja kotikonnuilla vuosikymmenten aikana. Hilikka-sisaren rohkaisemana hän jätti miellyttävän uuden kotimaansa vuonna 2003, matkalippu tosin sisälsi menon lisäksi paluun. Sisaret järjestivät Airalle asunnon tiedusteltuaan ensin minne tämä halusi asettua, Seinäjoelle, Jalasjärvelle vai kotikylään Peräseinäjoen Haapaluomalle. Aira olisi mieluiten muuttanut Haapaluomalle, mutta tiesi ettei sieltä asuntoa löydy, joten hän valitsi Peräseinäjoen kirkonkylän. ”Ja tässä mä nyt sitten oon”, sanoo Aira uuden kotinsa lähellä entisellä kunnantalolla keskellä Peräseinäjokea.

Muutaman vuoden kokemuksella Aira sanoo, että Suomen tavoille on ollut kova opetteleminen. Kielellä on sekaista, paikallispuhelut maksavat, omasta ”tiivistä” katsomisesta pitää maksaa eli havainto on, että Suomen elämä on kallista. Mutta ilmasto on hyvin samanlainen kuin Ontariossa, joskus on siellä enemmän lunta kuin täällä.

Airalla on kaksoiskansalaisuus taskussaan ja yhteydet Kanadaan kunnossa. ”Jees, kirjootan kirjettä ja mulla on kännykkä kans, silla saa vaikka kuinka pitkiä numeroota.”

*Toivotamme lukijoillemme
Vi önskar våra läsare
We wish our readers*

*Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta!
God Jul och Gott Nytt År!
Merry Christmas and a Happy New Year!*